

iNN
Høgskolen
i Innlandet

Oppvekstløftet for unga i Valdres

Sluttrapport 02.05.24

Gunhild Røyne
Prosjektleder/koordinator

INNHOOLD

1	Forord	1
2	Sammendrag	2
3	Grunnlagsforståelse	3
3.1	Eierskap.....	4
3.2	Struktur.....	6
3.3	Kultur	9
3.4	Evaluering fra deltakere i arbeidsgrupper og samlinger.....	11
4	Anbefalinger	13
4.1	Mål og hensikt med anbefalingene.....	13
4.2	Beredskapsøvelser – en treningsform for laget rundt barn og unge i Valdres	14
4.3	Kollegastøtte til laget nærmest barn og unge	15
4.4	Foreldrestøttende tiltak fra helsestasjon til videregående.....	16
4.5	Forebyggende plan – en mal for kommunal og regional.....	17
	samhandling til barn og unges beste.....	17
4.6	Oppvekstløftmodellen- ‘Samhandling fra uro til koordinert oppfølging’	19
4.7	Regional retningslinje for samhandling og samordning	20
4.8	Håndbok for ledelse/koordinering av tverrfaglig samhandling	21
4.9	Samhandling kommunene – Valdres vidaregåande skule	22
4.10	Regionalt forebyggende team.....	22
5	Vedlegg	24
6	Kilder	25

1 FORORD

Oppvekstløftet i Valdres – en modningsprosess.

Barnevernsreformen (Oppvekstreformen) trådte i kraft 1.1.2022. Reformen er en samhandlingsreform for barn, unge og deres familier. I tillegg til å gi kommunene et større faglig og økonomisk ansvar for barnevernet, skal reformen bidra til å styrke kommunenes muligheter og insentiver til forebygging og tidlig innsats.

Parallelt med Oppvekstreformen startet 'Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis', en oppfølging av Meld. St. 6 Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Målet med ordningen er at alle kommuner, fylkeskommuner, barnehage- og skoleeiere skal ha tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging.

Valdresregionen valgte å se disse to satsingene i sammenheng, og har i perioden august – 22 til juni – 24 gjennomført prosjektet 'Oppvekstløftet'.

Denne rapporten er utarbeidet som en sluttrapport på oppdrag fra kommunedirektørene i Valdres. Grunnlagsdokument for prosjektet og forslag til regionale rammeverk/ retningslinjer er som vedlegg 1. – 9.

Den viktigste erfaringen fra prosjektperioden er at vi må øve på å undre oss - lenge nok og dypt nok, over det vi ikke forstår og som er ukjent for oss i møte med barn/unge, mor og far. Hvis vi klarer dette – sammen med resten av laget rundt, vil det kunne oppstå et 'kreativt rom'. Dette vil gi oss større muligheter for å nå fram til barn/unges potensialer, istedenfor å iverksette – ofte parallelle tiltak – som har liten eller ingen effekt. For å oppnå dette må det avsettes tid til å jobbe mer systematisk og målrettet med å øke forståelsen av egen og andres rolle, og skape en psykologisk trygghet som gjør at vi klarer å åpne oss for hverandre.

Regionen har gjennom 'Oppvekstløftet' investert mye for å styrke kulturforståelsen og endre praksis. Dette arbeidet er en investering i å bygge en forståelse for de store samfunns - problemene som mobbing, utenforskap og selvmord.

Arbeidet kommunedirektørene har satt i gang i Valdres vil gjøre en forskjell, – men det er en modningsprosess på alle plan som vil ta tid.

En stor takk til alle som med stort engasjement har bidratt med sine erfaringer, kunnskap og meninger gjennom hele prosessen!

Gunhild Røyne
Prosjektleder/koordinator
Mai 2024.

2 SAMMENDRAG

Rapporten viser en grunnlagsforståelse som bygger på oppdatert samfunnsoppdrag jfr. endringer i 14 lovverk, nasjonale veiledere, nyere forskning og kartleggingen av respondentenes faglige kunnskap, personlige erfaringer og verdigrunnlag. Dette er delt inn i dimensjonene eierskap, struktur og kultur. Alle tre dimensjonene må prioriteres samtidig for å sikre tjenester som står støtt.

Alle må ha eierskap til å omsette barnekonvensjonen i praksis og til eget ansvarsområde. Med eierskap menes her forståelse av og intensjonen i egen rolle, og bidra i tråd med ansvaret som er lagt til egen tjeneste gjennom lovverk og styringslinjer. Rapporten viser eksempler på eierskap og på dagens strukturer, kommunalt og regionalt, og hvordan dette kan påvirke hvordan vi klarer å følge opp barn/unge/foreldre tidlig nok, dypt nok og lenge nok. Det største arbeidet i prosjektet er lagt ned i samlinger med fagpersoner fra ulike sektorer, med mål om å øke samhandlingskompetansen i alle ledd. Disse samlingene, i partnerskap med høgskolen i Innlandet (HINN), har vært avgjørende for engasjementet og forankringen av Oppvekstløftet.

Det er spesielt to områder som har blitt tydeligere i prosjektperioden.

Vi kan ikke lenger komme utrent inn i situasjoner der barn/unge trenger koordinert hjelp. Når vi kommer utrent og ukoordinert mestrer vi ikke den refleksjonen som skal til, vi har ikke etablert relasjonell trygghet og når ikke fram til barnet/ ungdommen med tiltakene som iverksettes. Når vi øver ser vi at dybderefleksjoner blir til nye forståelser og mer treffsikre tiltak. Samhandling krever klare styringslinjer, relasjonelt mot og prosesstålmodighet. Og ikke minst krever det myndiggjorte ledere som kan lede refleksjonsarbeidet til ny forståelse, oppsummere og beslutte. Hvordan mor og far, og ulike fagpersoner samhandler kan være avgjørende for hvordan barn og unge har det og får det. Gjennom eksempler og anbefalinger viser rapporten at dette arbeidet må anerkjennes, legges til rette for og øves på.

Funn i kartleggingen har vist at det er for tilfeldig når og om det opprettes koordinator, og hvem som tar initiativet til dette. Dette er en alvorlig påstand og kan i ytterste konsekvens føre til at barn/ungdom ikke får den hjelpen de har krav på, og dermed komme i statistikken over frafall i videregående opplæring, utenforskap og selvmord. Dette viser at det er et stort behov for å gjennomføre internkontroll i forhold som omhandler barn og unge. Gjennom eksempler og anbefalinger viser rapporten hvordan vi kan kvalitetssikre at rutiner og system er på plass for å unngå store problemer som kan utgjøre store kostnader for enkeltpersoner og for samfunnet.

'... Å å ja Det er meg selv det kommer an på ja ...' Nyutdannet barnehagelærer

Denne erkjennelsen vil være avgjørende for alle med ansvar for barn og unge i kommunene. For det er hver enkelt av oss, mor og far, ufaglært/nyutdannet til kommunedirektør, som har ansvar for å handle utfra vårt samfunnsoppdrag til 'Barnets beste'.

'Vi skylder barn og unge å gjøre en skikkelig innsats for at de skal få gode liv i fremtiden'.

KS Utenfor-regnskapet

3 GRUNNLAGSFORSTÅELSE

‘Identifisere faktorer som hindrer og fremmer evne og mulighet til å bevege seg fra bekymring til handling i laget rundt utsatte barn – både i strukturer, overganger og hos medarbeiderne som er en del av laget rundt utsatte barn’

Utdrag fra mandat

Prosjektleder, i samarbeid Høgskolen i Innlandet (HINN), har gjennomført kartlegging gjennom dialog med alle regionale nettverk, interkommunale tjenester, enkelte kommunale tverrfaglige team, Valdres vidaregåande skule, fylkeskommunal oppfølgingstjenesten(OT), BUP, NAV, familievernkantor, ungdoms-arbeidere, politikontakter, m.fl. for å få en oversikt over eksisterende ressurser, rutiner, roller og ansvar, samt innsikt i ansattes opplevelse av hva som hemmer og fremmer tverrfaglig samhandling og tidlig innsats.

Vedlegg 1. Et utdrag fra kartlegging av hemmere og fremmere

‘Ungdommens stemme’ er hørt gjennom dialog med elevrådet ved Valdres vgs.

Foreldrenes stemme er hørt gjennom møte med foreldre, alle ansatte på skolen, repr. fra PPT, BVT og helsesykepleiere ved to skoler i to kommuner, og gjennom møter med foreldre, ansatte i alle barnehagene, repr. fra PPT, BVT, helsesykepleiere og familieveileder i to kommuner. Barnas og foreldrenes stemmer er også fremhevet i eksempler/case i kommunale- og regionale samlinger.

Det ville vært en styrke for prosjektet om barn/unges og foreldrenes stemme hadde vært kartlagt i sterkere grad.

I perioden sept.- 22 til mai – 24 er det gjennomført totalt 45 kommunale og regionale samlinger i partnerskap med HINN, som faglige ansvarlig. I tillegg ble det arrangert en regional fagdag for ca. 750 ansatte fra alle fagområder i nov.- 22, i samarbeid med HINN og BUP. I samlingene er det deltakernes erfaringer og utfordringer som har dannet grunnlaget for innholdet. Gjennom teori og samhandlingsøvelser er det satt søkelyset på ledelse av – og samhandling i komplekse prosesser, inkluderende praksis og barnets beste vurdering. Gjennom snart to år har ansatte med ulik fagbakgrunn og ansvarsområder øvd på dette – sammen.

Vedlegg 2. Oversikt over målgrupper, kommunale og regionale samlinger

Partnerskapet med HINN er en mulighet til å utforske og utvikle ny kunnskap mellom universitet - og høyskolesektor (UH-sektor), og ledere/ulike faggrupper med ansvar for barn og unge i Valdres. UH-sektors oppgave er å bidra med teoretisk innsikt, forskningsbasert kunnskap og ha faglig – og prosessansvar for samlingene, samtidig som de lytter til og lærer av de som er nærmest barn og unge i hverdagen. Kommunene må på sin side legge til rette for systematisk kompetanseutvikling over tid. Det er viktig at partnerskapet er godt forankret i kommunal - og høyskolens ledelse. På denne måten kan det utvikles mer relevante og meningsfulle strategier for utvikling av kompetanse som tar hensyn til de reelle utfordringene og mulighetene i det daglige arbeidet med barn og unge. HINN tar med seg det de lærer direkte inn til studentene,

noe som fører til at de får en mer praksisrelatert undervisning, og på denne måten bli bedre rustet til å stå i de utfordringene som helt sikkert møter dem som nyutdannede

I prosjektperioden er det etablert tre regionale tverrfaglige arbeidsgrupper. Dette arbeidet har vært preget av stort engasjement for å tenke nytt i måten å gjøre ting på og synliggjøre handlingsrommet.

Vedlegg 3. Deltakere i styringsgruppe og arbeidsgrupper m/ oppdrag

Oppdatert samfunnsoppdrag, jfr. endringer i 14 lovverk, nyere forskning, nasjonale veiledere, rapporter og kartlegging gjennom dialog, arbeidsgruppene drøftinger, samt deltakernes erfaringsutveksling i samlingene har gitt en viktig grunnlagsforståelse for arbeidet.

Effekten ved å involvere «alle i laget rundt» tidlig i prosessen, samtidig som det har vært gjennomført kommunale og regionale samlinger, har ført til et eierforhold og forankring til satsingen på mange nivå innen alle fagområder.

Funn i kartleggingen viser at hver enkelt kommune og regionen som helhet har mange av de samme utfordringene som resten av landet. Det som særpreger Valdresregionen, er alle inter-kommunale tjenester og regionale samarbeid.

Det har vært gjennomgående tilbakemeldinger om at det er mye som er bra, men «alle» opplever behov for å se nærmere på strukturer, samhandlingsrutiner og samhandlingskulturer. Kartleggingen viser også at det er behov for større kunnskap og respekt for hverandres fagfelt, ansvarsområder og handlingsrom.

Oversikt over funn i kartlegging gjennom dialog er dokumentert i Underveisrapport juni – 23, pkt. 4.1 – 4.2., og i statusrapporter 1. – 12. med vedlegg. Et utdrag fra kartleggingen er vist i denne rapporten, og i vedlegg nr. 1. Erfaringsdelingen fra samlingene og drøftinger i arbeidsgruppene er vist gjennom vurderinger og eksempler i denne rapporten.

3.1 Eierskap

‘Faginstansene har lite kunnskap om hverandres styringsdokument og ansvar’

‘Det er ulikt eierskap til den kommunale forpliktelsen, egen rolle og eget ansvar. Utydelige lederlinjer og manglende mandat’

‘Ledere av tverrfaglige team mangler myndighet og kompetanse i å lede komplekse prosesser mellom lovverkene’.

‘Det er ulike kulturer og praksis for å høre barnets stemme’

Utdrag fra kartlegging

Det er avgjørende at alle ledd i tjenesteproduksjonen har eierskap til eget ansvarsområde. Kartleggingen har vist at det også fremmer samhandling å ha innsikt i andres tjeneste og lovverk for å få forståelse for grensene mellom eget og andres ansvar, og grensene mellom barn/unge/mor og far og tjenestene.

Det er et nasjonalt krav at alle ledd i tjenesteproduksjonen må kunne omsette barnekonvensjonen i praksis. Ifølge Barneombudet betyr dette enkelt forklart at ‘Voksne skal gjøre det som er best for barn’ og at ‘Barnets stemme er inngangsbilletten’ til dette. Funn i

kartleggingen har vist at det er ulik praksis og holdninger til å høre barnets stemme og gjennomføre 'Barnes beste vurdering'. Dette viser at vi må ha større fokus på den enkelte voksnes evne, vilje og tid til å bygge gode relasjoner til barn/unge/mor og far slik at de blir hørt og er reelle refleksjonspartnere. Vi må sikre relasjonell trygghet i samhandling med 'laget nærmest barn/unge'. Personlige egenskaper, å kunne bygge tillit, relasjon og profesjonell kjærlighet er spesielt viktig for helsesykepleier /pedagogisk leder/kontaktlærer som er 'barnets viktigste kontaktperson' i tillegg til mor og far. Kartlegging viser at ansatte i disse rollene ikke opplever å ha den tiden som kreves for å oppnå dette i tilstrekkelig grad. En viktig forebyggende fremmer vil være å lytte til deres erfaringer og anerkjenne at dette er avgjørende for å kunne omsette barnekonvensjonen i praksis, og lykkes i å hjelpe barn og unge som trenger oss.

Alle som jobber direkte med barn og unge må ha eierskap/forstå eget ansvar, kjenne til og kunne handle ut fra nasjonale retningslinjer for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge. De må også kjenne til og kunne handle ut ifra BVT's bekymringsskala og handlingsveileder. I tillegg må de ha kunnskap om og vite hvordan de kan styrke beskyttelsesfaktorer og redusere risikofaktorer.

*Personlig og faglig refleksjon – tidlig nok, dypt nok og lenge nok –
for å få en forståelse av barnets intensjon*

- ✓ *Barns (en persons) uttrykk inneholder alltid en klar intensjon. Ved å arbeide frem intensjonell klarhet får vi muligheten til å veilede frem mot mening og utfolding av barnets iboende potensialer.*
- ✓ *Det må være rom for å skape en bevisst undring, lenge nok og dypt nok, om alt vi ikke vet, hver for oss - og sammen - før det iverksettes tiltak.*
- ✓ *For å lykkes i å lytte til barnets virkelighet, må vi kunne åpen opp i eget liv og dele erfaringer fra egen virkelighetsforståelse.*

Fra samlinger

Fafo rapporten – 'Trøbbel i grenseflatene' viser til at 'å anerkjenne og verdsette hverandres kunnskap og erfaringer skaper muligheter for å bygge en kultur av gjensidig respekt og samarbeid'. Rapporten sier også at lederforankring er en nøkkelfaktor for godt samarbeid mellom tjenester. Erfaringer viser at for å få et størst mulig utbytte av samhandlingen er det nødvendig at ledere på alle nivå har eierskap til, rammer inn og leder prosessene som settes i gang. Ut ifra dette har styrere og rektorer en viktig rolle for å legge til rette for samskapende prosesser og kompetanseoverføring når ulike fagpersoner kommer inn barnehagen/skolen.

For styrke styrernes rolle og samhandlingen med 'laget rundt' i dette arbeidet er det gjennomført fire regionale samlinger i det vi har kalt 'Barnehagehelselaget'. Bakgrunnen for denne prioriteringen er funn i kartleggingen og KS rapporten 'Tidlig innsats, tidlig i livet'. Målgruppa er styrere, barnehageteamet i PPT, repr. fra begge BV-tjenestene og kommunale helsesykepleiere.

Hvordan danne et lag?

Etablere en delingskultur der vi kan dele refleksjon om egen praksis.

For å reflektere over egen forståelse, eget ansvar og egne handlinger trenger jeg ikke informasjon om barnet/familien som er beskyttet av barneloven.

Skape trivsel og trygghet for å få fram dyp personlig og faglig refleksjon.

Jeg – Du sortering.

Det å dele beste forståelse handler ikke om rett eller feil.

Forstå motstand og bruke forskjellighet som en styrke i samhandlingen.

fra samlinger

Flere kommuner jobber godt internt med å utarbeide og/eller revidere rollebeskrivelser og samhandlingsrutiner. Tre kommuner har prioritert å ha flere samlinger med søkelys på samhandling, i samarbeid med HINN.

Eksempel fra Øystre Slidre kommune:

Kommunalsjef for helse og oppvekst satte rammene for samlingene og var med som aktiv deltaker.

Tre samlinger for alle ansatte med lederansvar for barn og unge i kommunen, inkludert interkommunal PPT og BVT, Valdres vgs og politikontakt.

‘Målsettinga er å få til god samhandling mellom tenestene, slik at vi gir så godt tilbud som mogeleg til barn, ungdom og deira familiar i kommunen. For å få til dette er kjennskap til kvarandre, trygge relasjonar, bevisstheit på dei ulike rollane og oppgåvene og forståelse for ulike perspektiv viktige å ha med inn i det tverrfaglege samarbeidet, samt kjende strukturar som støtter opp.’

En samling med alle pedagogiske ledere i barnehagene, inkl. privat bhg., og alle trinnledere i grunnskolene

‘Målsettinga er å auke forståelsen for samhandling med andre instansar i tverrfagleg samhandling, herunder også eigen rolle som barnehage og skule. Leie prosessar - korleis ein kan leie prosessar i skule og barnehage der ein skal sørge for ein retning og framdrift. Vidare kunne sikre evaluering av måloppnåing, og få kunnskap om korleis ein kan innhente barnet si stemme i slike prosessar’.

Struktur

‘Det er mangel på helhetlig struktur på forebyggende arbeid, manglende samhandling og koordinering på tvers av tjenester’

‘Det er for tilfeldig når og om det opprettes koordinator, og hvem som tar initiativet til dette’

‘Flere av tjenestene er sårbare, da det er få ansatte. Planlagte aktiviteter og tiltak har blitt avlyst når det er fravær’

‘I noen tilfeller avdekkes utfordringer senere enn ønskelig, eller påstartede oppfølginger opplever avbrudd’

‘Det er ikke mangel på velvilje hos enkeltpersoner i kommunene, men på systemer. Samarbeidet blir tilfeldig og på bekjentskaper’

Behov for samtale tjenester, som helsesykepleier, er større enn noen gang.

Det er ikke føringer på hvem elevtjenesten i vgs. skal ta kontakt med i kommunene, og det blir ofte personavhengig hvem som tar kontakt med hvem

Utdrag fra kartlegging

10 kommunalsjefer har ansvar for regionens ca. 4500 barn og unge i alderen 0 – 24 år. Ansvaret er strukturert i ulike sektorinndelinger, ulike kommunale tverrfaglige samhandlingsarenaer, flere regionale fagnettverk/-fora og interkommunale tjenester. I tillegg er det opprettet

tverrfaglig samarbeid mellom noen kommuner og fagnettverk mellom noen kommuner.

Valdresregionen har flere interkommunale tjenester, og kommunene har ulik størrelse og struktur på tjenestene. Det er derfor ulikthvordan ansvaret mellom etater fordeles og oppgaveløsningen organiseres. Funn i kartleggingen viser at alle interkommunale tjenester, Valdres vgs. og BUP opplever det som ressursineffektivt å måtte supplere med ulike tiltak avhengig av kommunetilhørighet for å sikre at alle barn/unge og familier får det tilbudet de har behov for. Ulikhetene mellom kommunene påvirker også ansatte som bytter jobb og familier som flytter mellom Valdreskommunene. Interkommunale tjenester mener det er en fremmer å ha mest mulig lik struktur. Dette vil gi et helhetlig tilbud, uavhengig av kommunetilhørighet, og en ressurseffektiv tjenesteyting. Ved å effektivisere, styrke, samle og få et eierskap på alle nivå til det forebyggende arbeidet, og komme tidlig inn ved uro vil det skape mindre press på de tunge tjeneste, som BVT og BUP, og vi vil bli mer treffsikre i jobben vi er satt til å gjøre.

Vedlegg 4. Oversikt over styringslinjer for interkommunale tjenester og regionale nettverk.

Tverrfaglig 'Innsatsteam' ble innført i alle kommunene i 2020, etter vedtak i regionalt kommunalsjefforum for helse og omsorg og regionalt kommunalsjefforum for oppvekst og kultur, for å sikre nettopp dette. Kartleggingen viser at interkommunale tjenester opplever store ulikheter mellom kommunene i hvordan Innsatsteamene fungerer. Enkelte kommuner har ikke etablert godt nok eierskap/kjennskap til teamet og får inn lite saker. Flere kommuner hadde/har etablert flere team i tillegg til 'Innsatsteam', som eks. interkommunalt spe- og småbarnsteam mellom to kommuner/ tidlig inn team/barnehagehelseteam /skolehelseteam. Valdres vgs. har 'elevtjenesten' som sitt tverrfaglige team, inkludert fylkeskommunal PPT og oppfølgingstjeneste (OT). Det er viktig å utveksle erfaringer og kunnskap mellom elevtjenesten og kommunale tverrfaglige team.

Kartleggingen viser at mange team har ført til at samme sak behandles i flere team. Dette kan føre til at barn/unge/foreldre og ansatte blir 'hjelpetrøtte' av å måtte forholde seg til mange ulike team, mange fagpersoner og at det tar lang tid før det tas beslutninger.

Funn i kartleggingen gir grunn til å kunne fastslå at de aller fleste barn/unge får god oppfølging hjemme, på helsestasjonen, i barnehagen og på skolen. Erfaringer viser likevel at det er barn/unge som ikke har blitt sett og/eller har fått en helhetlig vurdering av retten til koordinert oppfølging tidlig nok. Dette kan i ytterste konsekvens føre til at barn/ungdom ikke får den hjelpen de har krav på.

Alle kommuner har en plikt til å etablere en koordinerende enhet (KE) i kommunen. KE skal ha delegert myndighet til å oppnevne koordinator. Denne plikten er utdypet i *forskrift om habilitering, rehabilitering og koordinator § 6.*

I Valdreskommunene er KE ulikt organisert og har ulike styringslinjer/myndighet. Tre enheter har ingen eller i liten grad et systematisk samarbeid med 'Innsatsteamene' eller tilsvarende tverrfaglige team for barn og unge i kommunen. Valdres vgs. og leder for OT i fylkeskommunen har liten kjennskap til KE' s rolle, og hadde også i starten av prosjektet liten informasjon om kommunale 'Innsatsteam'/andre tverrfaglige team. Det er vanskelig å få en totaloversikt over hvor mange barn/unge som har fått/har rett til koordinert oppfølging i hver kommune/Valdres

vgs./ OT/ NAV. Det er hovedsak barn/unge med en konkret diagnose etter helselovgivningen som får tildelt koordinator og individuell plan (IP) av KE. Kartleggingen viser også at det er ulik praksis på beslutningsvedtak, og om disse skrives uavhengig av lovhjemmel og varighet. Informasjon om KE og koordinator/barnekoordinator er ikke lett tilgjengelig på kommunenes hjemmesider, med unntak av et par kommuner.

Med bakgrunn i disse funnene er det gjennomført regionale samlinger med ledere av tverrfaglige team/koordinatorene/barnekoordinatorene/ledere for koordinerende enhet, og egne samlinger for alle ansatte i PPT. Det er også i enkelte kommuner, etter initiativ fra kommunal - sjef, gjennomført samlinger med medlemmer i Innsatsteam, og samlinger med ansatte i skole og helse.

Endringene i 14 lovverk og nasjonale veiledere pålegger hver kommune å jobbe tverrfaglig, samordne innsatsen og bidra forebyggende. Ledere av alle faginstanser skal tilrettelegge for og understøtte bruk av kompetanse og samhandling på tvers av tjenesteområder og sektorer. Kompetanseformidling og kompetanseutvidelse skal skje nærmest mulig barn og unge. Strukturer som sikrer koordinering, forutsigbarhet, trygge rammer å jobbe i og ta imot barn/unge/foreldre vil fremme kvaliteten. Dette krever endring i måten å tenke og jobbe på. Kartleggingen har vist at hver kommune, og regionen som helhet, totalt sett har et godt 'Ressurslag' av fagpersoner med ulik kunnskap og erfaring, samt tilgang på frivillighet. Disse ressursene er delt inn i ulike sektorer og avdelinger. Det er ulik struktur og system for samhandling på ledernivå i kommunene. Det krever mye ressurser å ha mange ansatte som skal lede og/eller delta i flere fagnettverk og i flere ulike tverrfaglige team/-nettverk, både internt i kommunen, interkommunalt og regionalt.

Kommunenes økonomiske situasjon gir grunn til å stille spørsmål ved om kommunenes og regionens kompetanse og ressurser forvaltes til 'Barnets beste', og til tjenesteytneres - og samarbeidende tjenester sitt beste med dagens struktur, samhandlingsrutiner, styringslinjer og mandat. Dette i en tid der det også er problemer med å få søkere med riktig kompetanse.

I bl.a. 'KS utenforregnskap' vises det til at en viktig forebyggende prioritering er å styrke ramme - betingelsene i helsestasjon, barnehage og skole. Med de strukturelle og ressursmessige prioriteringene som er vist under er det lagt godt til rette for gode tjenester og et sterkt 'Grunnlag' i det forebyggende arbeidet for alle barn og unge.

'Det er i barnehage og skole det beste barnevernet skjer'

Kjersti Toppe (barne – og familieminister)

- ✓ Nord-Aurdal har skolemiljøteam ved NABS og NAUS, med helsesykepleiere og miljøarbeidere i 100 % på hver skole
- ✓ Nord-Aurdal har valgt å styrke kontaktlærerressursen på barneskolen og ha egen veilederressurs fordelt på barnehagene
- ✓ Flere kommuner har valgt å prioritere å ansette vernepleiere i grunnskolene
- ✓ Valdreskommunene har valgt å:
 - prioritere regionalt veilederteam for barnehagelærere
 - styrke helserådgiverressursen ved Valdres vgs.
 - prioritere 'Ung i Valdres' som et integrert kultur - og fritidstilbud v/ Valdres vgs.

3.2 Kultur

'Det er forskjeller mellom språk og kulturer i helse og skole'

'Enkelte opplever møter der det er en 'profesjonskamp' - frustrasjon over andres innsats/mangel på innsats, konflikter mellom faggruppene'

'Ulike kulturer i kommuner/skoler har så mye å si på hvordan vi blir møtt'

'Det er ulike kulturer for å ta imot veiledning'

'Det jobbes for lenge i barnehager og skoler før saken løftes til andre instanser'

Utdrag fra kartlegging

Erfaringene fra kommunale og regionale samlinger viser at eierskap og strukturer ikke er nok. Det blir fremhevet som en viktig fremmer å legge til rette for systematisk kulturbygging der det skapes relasjonell trygghet og bærekraftige relasjoner. Kunnskap om likeverdig dialog og samhandlingskultur kan være avgjørende for om barnet/ungdommen får den oppfølgingen han/hun trenger tidlig nok og lenge nok. Dette er permanente utfordringer som vil kreve systematisk kompetanseheving, for alle med ansvar for samarbeid med barn/unge/mor og far/foresatte og laget rundt.

Funn i kartleggingen viser at foreldre/ansatte i barnehage/skole i for stor grad vil klare uroen/utfordringene selv, og at det i noen tilfeller tar for lang tid før de ber om hjelp fra andre faginstanser. Kartlegging har også vist at det vil være en fremmer dersom ansatte i barnehage og skole blir tryggere i å stå i 'URO'. 'URO' er iflg. *Jaakko Seikkula; 'et verktøy for å undersøke alvoret'*. Funn i kartleggingen gir grunn til å foreslå at ansatte kan trenge veiledning for å få økt relasjonelt mot til å involvere/kommunisere uroen med foreldre. Det er også viktig å legge til rette for å trene på å undre seg og reflektere sammen. Dersom vi ikke tar uroen på alvor, er dette profesjonell omsorgssvikt.

Den første samtalen der den profesjonelle eller foreldre /foresatte skal dele sin egen uro, danner grunnlaget for det videre samarbeidet

I de første samtalene med foreldre og foresatte om en bekymring, uro eller magesfølelse for et barns hverdag/utvikling er det derfor svært viktig at vi er bevisst det profesjonelle ansvaret vi har. Vi må tilby et trygt samtalerom med varme, kjærlighet, ærlighet, tydelighet og annerkjennelse. I en slik samtale har fagpersoner og foreldre forskjellige roller og kjenner barnet på ulike måter. Det er viktig at dialogen er preget av respekt og likeverd.

DIALOGEN - fra de små samtalene til de store møtene - EN VEILEDER.

Gjøvik kommune

Kartleggingen har vist at ansvaret for å lede tverrfaglige team i en viss grad gis til ansatte uten ledererfaring og tilstrekkelig kunnskap om å lede komplekse prosesser. Ansvaret oppfattes ofte som ett tillegg til ordinær jobb da det sjelden er gjort avklaringer om prioriteringer i samråd med nærmeste leder. De som får tildelt leder-/koordinatoroppgaven er i liten grad myndiggjort og mangler forventningsavklaring. Med myndiggjort menes her delegert ansvar til å lede mellom lovverkene og fatte beslutninger. Funn i kartleggingen viser at medlemmer i tverrfaglig team heller ikke er informert om myndigheten leder for teamet har.

Fafo rapporten 'Trøbbel i grenseflatene' viser til at 'når ingen opplever at et barns eller en ungdoms utfordringer ligger tydelig innenfor deres ansvarsområde, er det lett å vise til andre. Resultatet er at ingen har eller tar ansvaret, eller at tjenestene setter inn parallelle tiltak som i verste fall ødelegger for hverandre. Når bedre samordning av tjenester er svaret på disse utfordringene, er det fordi man gjennom samarbeid kan forebygge at grenseflatene blir glippsoner som gjør at barn og unge ikke får de tjenestene de har behov for'.

Målet er å bruke grenseflatene til å skape et mulighetsrom. Gjennom refleksjon, sortering, deling, konflikthåndtering, lytting og undring skapes nye rom for tiltak. Dette krever ledelse.

Å lede tverrfaglige team er en krevende lederoppgave å få tildelt, og også et av de viktigste virkemidlene for å sikre at barn og unge får riktig hjelp tidlig nok, dypt nok og lenge nok.

Bjørn O. Larsen - HINN

- ✓ *Virkeligheten består av både det som er kjent og det som er ukjent (Ontologi). Det som er ukjent vil alltid være enormt mye større enn det som er kjent. Våre beste forståelser sammen med usikkerhet og tvil skaper kreative prosesser der vi kan samskape nye forståelser og løsninger som ikke var før vi møttes.*
- ✓ *Ha fokus her og nå og framover. Bare gå til 'fortiden' for å bruke den til å forstå nåtiden.*
- ✓ *Å lytte til ulike fagpersoners opplevelser og forståelser for å oppsummere en begrunnet koordinert forståelse av nåsituasjonen*
- ✓ *Trene på oppmerksomheter, 10 % utfordring 90 % potensiale - 'barnet må ikke reduseres til diagnosen sin'*
- ✓ *Viktig å ikke lage for 'trange rammer' slik at handlingsrommet lammes - tett nok og åpent nok samtidig*
- ✓ *Hvordan vekke potensialet i oss selv og i hverandre for å finne det kreative rommet*

Fra samlinger

Erfaringsdeling i samlinger viser at det ikke nødvendigvis gir ønsket effekt å ha kommune-kontakt fra PPT, repr. fra BVT, helsesykepleier, kommunepsykolog til stede i barnehagen /skolen. Enkelte eksempler viser at ansatte i barnehagen/skolen ikke har tro på hjelpen de blir tilbudt eller det oppstår uenighet om hvem som har ansvaret/ riktig løsning. Det vil derimot gi stor gevinst å ha ulike fagpersoner tilknyttet barnehagen/skolen hvis samhandlingssprossene ledes, og det skapes en kultur for likeverdige dialoger og godt eierskap til eget og hverandres ansvarsområder og roller.

Kunnskapsformidling og kompetanseutvidelse skal skje nærmest mulig barn og unge

Meld.st.6.

3.3 Evaluering fra deltakere i arbeidsgrupper og samlinger

Direkte sitat fra samlinger, og svar på åpent spørsmål om erfaringer og forslag til veien videre:

Endring av praksis:

- ✓ Samlingene har ført til bevisstgjøringsprosesser, som kan brukes direkte inn i arbeidet.
- ✓ Det er en magisk endring! En annen samarbeidskultur – større åpenhet – større rolleforståelse
- ✓ Det oppleves som vi har gjort et kvantesprang i teamet
- ✓ Metodikken langsom læring er krevende, samtidig som den ga meg stort læringsutbytte
- ✓ Jeg tok med meg det jeg lærte inn i samarbeidsmøte med foreldre allerede i dag
- ✓ Vi har fått til tettere samhandling med andre instanser enn før.
- ✓ Deltakelse i Oppvekstløftet bidrar til at vi får felles forståelse og respekt for hverandres roller og ansvar. Vi blir bedre kjent og får et likere utgangspunkt
- ✓ Prosjektet har løftet fram et felles mål og at vi har mange av de samme hensiktene
- ✓ Det er en fremmer at vi inkluderer hverandre og at vi tør å være åpne for nye impulser og andres innspill
- ✓ Har fått profesjonelt mot til å handle i krevjande situasjonar.
- ✓ Tek i større grad med barna og foreldra inn i løysingar.

Veien videre

- ✓ Det bør være jevnlig brukundersøkelser, omkring kommunale hjelpetjenester. Bruker - perspektivet kommer for dårlig fram.
- ✓ Det må i større grad settes av tid til å planlegge og drøfte av hva egen kommune står for, har som ressurser/tall på utfordringer, og hvilken rammer/rutiner/rollebeskrivelser som ønskes.
- ✓ Vi trenger en regional modell som forplikter alle kommunene, der rammene er stramme nok til at kommunene må endre noe, og ikke bare kan fortsette som før.
- ✓ Å bygge gode barnehagemiljø sammen med laget rundt barna er det grunnleggende viktige i Oppvekstløftet.
- ✓ Kulturer er skapt gjennom lang tid og det vil ta tid å endre, «mange sitter på sin egen tue» og/eller «verner om sine favoritter».
- ✓ Fallgruven er at mange dyktige fagpersoner opplevde «tretthetsbrudd» i prosessen og som kan ha påvirket motivasjon.
- ✓ Oppvekstløftet har gitt oss drahjelp i felles forebyggende arbeid og hva som er barnevernets ansvar og rolle.
- ✓ Viktig at forslag til felles rutiner blir «vedtatt», sikrer lik praksis (om noe tilpasset den enkelte kommune i hele Valdres) og gjør at prosjektet får en praktisk nytteverdi i etterkant og at den enkelte kommune slipper å begynne på nytt etterpå.
- ✓ Det er viktig med en tydelig ansvarsfordeling videre, særlig for tiltak som skal drives videre regionalt. Blir ikke ansvaret fordelt, er faren stor for at det drukner i en travel hverdag der det er fort gjort å håpe at andre tar tak i dette.
- ✓ Kommunene bør gå sammen og blir enige om hvilke tiltak som skal gjennomføres/videreføres interkommunalt og hvilke tiltak de enkelte kommunene jobber videre med hver for seg.
- ✓ Samhandlingen mellom etatene og tjenesteytere må utbedres. Her må det utvikles nye rutiner og få en annen organisasjonen på plass på systemnivå som passer til enkeltkommuner. Det kreves en holdningsendring hos ansatte.

- ✓ *Uten gode nok planer og rammer blir fagfolk også utydelige ut til befolkningen om hvilke tilbud som kan forventes.*
- ✓ *Ledelsen i kommunene må sette seg mer inn i de nasjonale føringer/veiledere (basert på forskning og rapporter).*

4 ANBEFALINGER

4.1 Mål og hensikt med anbefalingene

Utarbeide en plan for å fjerne faktorer som hindrer og styrke faktorer som fremmer evne og mulighet til å bevege seg fra bekymring til handling.

Arbeidsgruppa skal foreslå å prioritere aktuelle regionale tiltak med bakgrunn i punktene ovenfor, samt foreslå en mal for kommunal plan.

Utdrag fra mandat

Valdreskommunene skal styrke sin samhandling og forebyggende innsats for at flere barn i Valdres skal få riktig og koordinert hjelp til rett tid.

Delmål 1. Utarbeide en regional samhandlingsmodell og plan for forebyggende arbeid.

Delmål 2. Styrke samhandlingskompetansen i alle ledd.

Utdrag fra søknad

Engasjementet i samlingene, drøftinger og resultat fra arbeidet i regionale arbeidsgrupper og evalueringene viser at det er mange innen alle fagområder i kommunale og interkommunale tjenester, og ved Valdres vgs., som er motiverte til å bidra til den endringen som kreves. Ikke minst er det forventninger om at det nå skal tas beslutninger som viser veien videre i tråd med nasjonale føringer.

Medlemmene i de regionale arbeidsgruppene, som også er representert i ulike regionale fagnettverk og interkommunale tjenester, vil være en stor ressurs både i egen kommune og for regionen som helhet i videreføringen av dette arbeidet.

Muligheten for å lykkes med endrings- og modningsprosessene som er satt i gang, er nettopp denne motivasjonen og klimaet som er skap gjennom to år med Oppvekstløftet.

Å lykkes betyr ikke at alle kommuner eller regionen må starte med store omveltninger på alle områder. Snarere tvert imot. Det viktigste er å gjøre mer av det vi er gode på, hver for oss og i samarbeid med andre. Øve på å lede -/ samhandle i komplekse prosesser, og kvalitetssikre at det som er av planer, system og rutiner faktisk fører til at barn/unge får den hjelpen de trenger tidlig nok og lenge nok.

På sikt anbefales det å vurdere sektorovergripende kommunale og/eller regionale tiltak, og endringer knyttet til interkommunale tjenester. Flere etterlyser dette.

4.2 Beredskapsøvelser – en treningsform for laget rundt barn og unge i Valdres

Kommunene, regionen og Statsforvalter har beredskapskoordinatorer, beredskapsplaner og kriseøvelser for å håndtere ulykker, og varslede eller uforutsette hendelser. Vi må ha det samme søkelyset på 'beredskapsplaner' og 'kriseøvelser' når barn/unge og foreldre rammes av små og store utfordringer, som for mange kan oppleves som reelle krisesituasjoner. Vi har mye å lære av brann/redning/ambulans/politi m.fl. som jevnlig har øvelser og er drillet på eget ansvar, andres ansvar, og har bygd opp tillit og trygghet til hverandre. Dette gjør at de håndterer ulike situasjoner på en profesjonell måte sammen - samtidig. De har også rutiner for debrief og kollegastøtte i ekstra vanskelige situasjoner.

Vi kan ikke lenger komme utrent inn i situasjoner der barn/unge trenger koordinert hjelp, som ved f.eks. utfordrende adferd, vansker med sosial fungering, skolefravær, lærevansker, psykisk eller fysisk helse, familiesituasjon eller annet. Når vi kommer utrent og ukoordinert mestrer vi ikke den refleksjonen som skal til, vi har ikke etablert relasjonell trygghet og når ikke fram til barnet/ungdommen med tiltakene som iverksettes. Når for eksempel pedagogiske ledere/kontaktlærere eller andre står i akutte hendelser eller i komplekse utfordringer over tid, er det heller ikke faste rutiner for kollegastøtte eller debrief.

Når vi øver ser vi at dybderefleksjoner blir til nye forståelser og mer treffsikre tiltak. Ved å øve sammen 'i fredstid' bygger vi opp beredskapen for å ivareta barn/unge og familier. Og på denne måten bygger vi et forebyggende 'flomvern', for å sikre 'Barnets beste' tidlig nok. Vi unngår med dette at 'foreldre, barnehage/skole, BVT/ PPT/BUP m.fl. kommer med *'hver sin sandsekk og legger den der de synes passer best'*, når 'flommen' kommer.

- ✓ Jeg vet hva som er min rolle og ansvar, og jeg vet hva som er din rolle og ansvar (eierskap)
- ✓ Vi vet hvem som har delegert myndighet til å lede/koordinere, hvem som skal møtes når, hvem som skal følge opp så lenge det er behov (struktur)
- ✓ Vi lytter dypt nok til barn/unge/mor og far. Vi trenger hverandres kompetanse og erfaring. Vi jobber sammen – samtidig (kultur)

Det anbefales at det i partnerskap med HINN bygges videre på erfaringene fra samlingene som er gjennomført i prosjektperioden. Dette bør videreutvikles til systematiske kommunale øvelser, med hovedfokus på ledelse av - og samhandling i komplekse prosesser 'til Barnets beste'.

Samhandlingsøvelsene bør ha søkelyset på:

- ✓ Å lytte til barnets stemme, hvordan forstå barnet og dets utviklingspotensial
- ✓ Øke forståelsen for eget ansvarsområde, og få innsikt i andres roller og ansvar
- ✓ Bygge kulturer som sikrer relasjonell trygghet for barn/unge/mor og far, og resten av laget
- ✓ Øke kritisk refleksjon over egen praksis
- ✓ Øke bevisstheten av å jobbe strukturert med undring og på å ta opp 'URO' dypt nok.
- ✓ Øke bevisstheten av å jobbe strukturert med å 'FØLGE OPP' sammen – samtidig – lenge nok

Denne 'treningsformen' kan også omfatte alle livsfaser.

Anbefalingen er basert på:

- ✓ Erfaringer fra kommunale - og regionale samlinger i partnerskap med HINN
- ✓ Statsforvalters system for krise – og beredskapsøvelser: Øvelser, kompetanse og samhandling: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2001-07-23-881>
- ✓ Øvingsplanlegging: <https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/ovelses-kompetanse-og-samhandling>

og etter inspirasjon fra:

- ✓ Evaluering av 'Flommen Hans' – 'tidlig og god innsats begrenset skader' Statsforvalter
- ✓ 'Du ser det ikke før du tror det', Inga Marte Thorkildsen «På samme måten det er jevnlig brannøvelser, burde det være jevnlig barnevernøvelser. All erfaring viser at det ikke er nok med lover og regler og veiledere til fagfolk. Vi må øve oss for å bli gode, øve for å bli modige».
- ✓ 'Barnevern for barnehagefolk', Kristin Holte Haug. «Det handler ikke om å sette opp en sjekkliste, men om å være forberedt».

Dette er det viktigste forebyggende tiltaket kommunene, regionen og Statsforvalter kan prioritere

4.3 Kollegastøtte til laget nærmest barn og unge

'Det er i barnehage og skole det beste barnevernet skjer'.

Kjersti Toppe (barne – og familieminister)

Pedagogisk leder/kontaktlærer/avdelingspersonalet i barnehagen/klasse team på skolen/styrer/ rektor har et stort ansvar. Mange står i utfordrende situasjoner, med ulik kompetanse, erfaring og rammebetingelser hver dag og over tid.

Helsesykepleier/pedagogisk leder/kontaktlærer er 'barnets viktigste kontaktperson' i tillegg til mor og far. Å kunne bygge tillit, skape gode relasjoner og gi profesjonell kjærlighet er spesielt viktig for ansatte i 'laget nærmest'.

Koordinatorer/barnekoordinatorer vil også i perioder kunne være 'barnets viktigste kontaktperson', og dermed ha de samme behovene for kollegastøtte som ansatte i barnehage og skole.

Fra kartlegging

Det vil være en god investering å legge til rette for systematisk kollegastøtte/veiledning til 'laget nærmest.'

- ✓ 'Noen står skulder ved skulder' med meg for å bygge et relasjonelt mot til å undre meg/reflektere/involvere/ kommunisere med barn/unge, mor og far, og resten av laget rundt, for å sikre målretta tiltak til 'barnets beste'
- ✓ 'Noen står skulder ved skulder' med meg for å bearbeide opplevelser etter akutte hendelser eller komplekse utfordringer over tid, for å få fornyet og forsterket relasjonelt mot til å komme videre med målretta tiltak til 'barnets beste', i samarbeid med barnet/ungdommen, mor og far, og resten av laget rundt.

Som eksempel kan kommunepsykolog, familieveileder, repr. fra BVT, PPT m.fl. være aktuelle som 'kollegastøtte'. Effekten av å styrke 'laget nærmest' vil være at samhandling med barn/unge/mor og far og resten av laget rundt blir lettere å gjennomføre og får større ønsket

virkning. For eksempel ved å øve sammen med en familieveileder på 'den første samtalen' for å ta opp 'URO' med mor og far. Dette kan være ressurseffektivt og en god måte å forvalte kompetansen i kommunen/regionen på.

4.4 Foreldrestøttende tiltak fra helsestasjon til videregående

'Med foreldrestøtte mener vi alle typer støtte som kan bistå og styrke foreldre i foreldrerollen. Foreldrestøtte varierer i form og innhold, fra støtte fra egen familie og uformelle nettverk til råd, veiledning og kunnskapsbaserte programmer i offentlig, frivillig og privat regi. Foreldrestøtte tilbys både til foreldre flest og foreldre som av ulike årsaker har særlige utfordringer. Hensikten er å styrke relasjonen mellom foreldrene, mellom foreldrene og barna, og å styrke omsorgsbetingelsene for barns oppvekst..... Foreldrestøtte foregår på mange arenaer. Foreldrestøtte kan skje i nærmiljøet, på helsestasjonen, gjennom frivillige organisasjoner og i det kommunale hjelpetilbudet. Kommunen har det overordnede ansvaret for at det finnes tilgjengelige foreldrestøttetiltak på alle forebyggingsnivåer. Kommunen skal også sikre samarbeid mellom ulike aktører.'

Bufdir

Gjennom å veilede foreldre i voksenrollen som får mor og far til å føle trygghet i hva som er deres ansvar og rolle (eierskap), tilrettelegge for møteplasser (struktur) og skape rom for trivsel og trygghet, som gjør at foreldre føler tilhørighet, tør å åpne seg og ta imot, og blir reelle refleksjonspartnere (kultur), vil vi styrke 'det viktigste laget', etablere en god relasjon til foreldre og få et godt foreldrenettverk.

Foreldrestøttende tiltak bør gjennomføres fra helsestasjon til videregående.

Eksempel fra 'foreldreskole' i Vestre Slidre.

- ✓ Frivilligsentralen i samarbeid med helsesykepleier/ familieveileder/ fysioterapeut m.fl. har samlinger i kulturcafeen med foreldre og barn i alderen 0-2 år, 2g/mnd. I tillegg arrangeres babysvømming 1g/uke.
- ✓ Rektor og kontaktlærere i 1., 5. og 8. klasse legger til rette for at foreldrene skal bli kjent med hverandre og med skolen, og hvor viktige foreldrene er for barna sine og for de andre elevene i en klasse. Gjennomføres 3 kvelder for 1. trinn, 1 av kveldene er på våren før skolestart, i samarbeid med barnehagene. 2 kvelder for 5. trinn og for 8. trinn. Foreldrene drøfter ulike aktuelle problemstillinger som nettvett, psykisk helse, vennskap, aktivitet og kosthold, leggetider, sammen med helsesykepleier/, sosialpedagogisk rådgiver / barneansvarlig i psykisk helse.
- ✓ Tilbakemelding etter møte mars – 24, med FUG (Foreldreutvalget for grunnopplæringen, et utvalg på nasjonalt nivå for foreldre med barn i grunnskolen og videregående opplæring). *'Det var utruleg moro å høyre om korleis de jobba og veldig moro å sjå korleis de organisera foreldra på foreldremøtet. Dette var veldig i tråd med slik FUG tenker at det bør gjerast. Da er det ekstra moro å sjå at det at nokon får det til i praksis. Trur ikkje de skal forandre på for mykje. Ta vare på alt det bra de gjer.'*

'Det er ikke mulig å hjelpe et barn bedre enn vi samarbeider med foreldrene'

Fra samling

4.5 Forebyggende plan – en mal for kommunal og regional samhandling til barn og unges beste

Tre kommuner har i prosjektperioden vedtatt 'Forebyggende plan' og en kommune har vedtatt 'Oppvekstplan med handlingsplan'. Valdreskommunene har også utarbeidet regionale handlingsplaner for

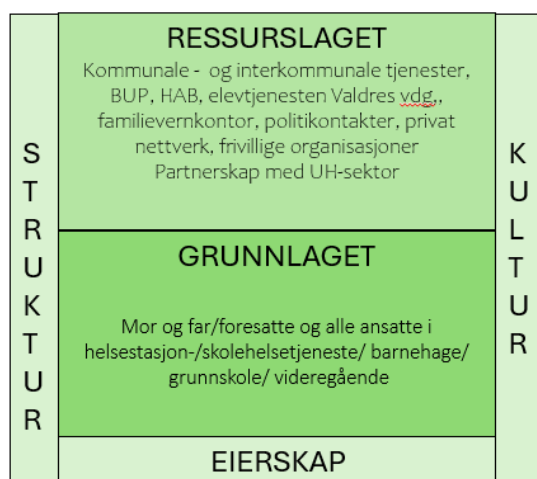
'Barn som pårørende'2022-2025. Felles for Valdres 30.09.2021, beh. HOF 18.02.2022. 'Forebyggende plan mot selvmord'. 'Barnevernstjenestens bekymringskala og handlingsveileder', utarbeidet av BVT Valdres, 2024

Oppbyggingen av planen gir mulighet for at hver kommune kan rette oppmerksomheten mot det som er kommunens utfordringsbilde. Forebyggende innsats innebærer å jobbe med dimensjonene eierskap, struktur og kultur samtidig, tidlig nok, dypt nok og lenge nok, for å danne et 'Grunnlag' og et 'Ressurslag' som sikrer god oppfølging for alle barn og unge. Vi trenger alle dimensjonene for å ha tjenester som står støtt i møte med barn og unges utfordringer.

Målet er at planen kan gi et grunnlag for refleksjon og drøfting blant alle med ansvar for barn og unge, uavhengig av utfordringsbilde, rolle, etat eller sektor. Sjekkpunkt kan brukes som utgangspunkt for dybderefleksjon i personalgrupper, tverrfaglige team eller i møter med foreldre. Sjekkpunktene vil også kunne være til hjelp for kommunens administrative og politiske ledelse ved internkontroll, rapportering eller ved budsjettmessige vurderinger.

Forebyggende arbeid er permanente utfordringer som må prioriteres hver dag av alle som jobber direkte med barn og unge. Planen legger derfor vekt på hvordan vi samarbeider, at dette arbeidet må anerkjennes, legges til rette for og øves på. Dette gjør planen til et verktøy som kan benyttes til kontinuerlig refleksjon og modningsprosesser.

Som tillegg til planen er det utarbeidet en regionalt modell/rammeverk 'Samhandling om forebygging'. Modellen kan benyttes i alle livsfaser.

'Grunnlaget' = Mor og far (det viktigste laget), alle ansatte helsestasjon-/skolehelsetjeneste, barnehage, grunnskole og videregående skole.

- ✓ Mor, far, ansatte på helsestasjonen, barnehagen og skolen vet hva som er sitt ansvar og rolle, og hva som er andres ansvar og rolle (eierskap)
- ✓ Rammebetingelsene hjemme, på helsestasjonen, i barnehagen og på skolen (struktur)
- ✓ Hvordan samhandler: (kultur)
 - mor og far
 - mor og far, og helsesykepleier
 - barn/ungdom, mor og far
 - barn, mor og far og ped.leder/avdelingspersonalet i barnehagen
 - barn/unge, mor og far og kontaktlærer /klasseteamet på skolen
- ✓ og hvordan samhandler helsestasjonen/barnehagen og skolen med andre fagpersoner fra 'ressurslaget'

'Ressurslaget' = Kommunale - og interkommunale tjenester (det er viktig å huske på kultur og frivillighet som viktige bidrag inn i det forebyggede arbeidet), i samarbeid med BUP, HAB, elevtjenesten Valdres vdg, familievernkontor, politikontakter og private nettverk.

- ✓ Alle ansatte i alle faggrupper med ansvar for barn og unge vet hva som er sitt ansvar og rolle, og hva som er andres ansvar og rolle (eierskap)
- ✓ Styringslinjer/mandat/ansvar/tid/rollebeskrivelser viser hvordan ressursene og kompetanse skal forvaltes (struktur)
- ✓ Vi lytter dypt nok til barn/unge/mor og far. Vi trenger hverandres kompetanse og erfaring. Vi jobber sammen – samtidig (kultur)

Distribuerte ressurser ut i barnehage og skole vil styrke 'Grunnlaget', og er i tråd med det som allerede er praksis i Valdres. Det anbefales at 'Ressurslaget' ledes av den kommunedirektør har delegert ansvar for kompetanse – og ressursforvaltning til, jfr. samordningsplikt. Leder legger rammene for hvordan og når ulike fagpersoner skal jobbe sammen – samtidig, og for å utvikle felles kompetanseplaner/beredskapsplaner. På denne måten vil de menneskelige og mellommenneskelige ressursene utvikles og benyttes på best mulig måte, og føre til bedre samhandling, systemkunnskap, koordinering og støtte.

Det er dette som danner 'grunnlaget' for hvordan barn har det og får det.

Fra samling

Vedlegg 5. Forebyggende plan – en mal for kommunal og regional samhandling til barn og unges beste

Vedlegg 6. Oppvekstmodellen - 'Samhandling om forebygging'

Anbefalingen er basert på:

Nærvær og profesjonalitet i skolen - Bodil Alice Kroken og Bjørn O. Larssen, 2018

'Boken retter seg mot de menneskelige (eksistensielle) og de mellommenneskelige (relasjonelle) ressursene i skolen. Forfatterne foreslår at fremtidens undervisningspraksis og læringsmiljø bygges med utgangspunkt i den voksnes nærvær og trygghet i møte med elevene. Målgruppen for boken er lærere, assistenter, fagarbeidere, miljø - arbeidere, skoleledere, skoleeiere, elever og foresatte. Boken kan i tillegg være relevant for ansatte i barnehager, PPT, på helsestasjoner og i barnevernet.'

Kristisk realisme : Bhaskar, 2002, 2016, Annamo 2020, Annamo & Larssen, 2023

Kritisk realisme er en nylig utviklet filosofisk retning grunnlagt av den britiske filosofen Roy Bhaskar (1944-2014). Filosofien består av tre utviklingsfaser; grunnleggende kritisk realisme (basic critical realism), dialektisk kritisk realisme (dialectical critical realism) og meta-realismen (the philosophy of meta-reality).

4.6 Oppvekstløftmodellen- 'Samhandling fra uro til koordinert oppfølging'

Det er for mange møtearenaer der det er mer 'prat enn utvikling'.

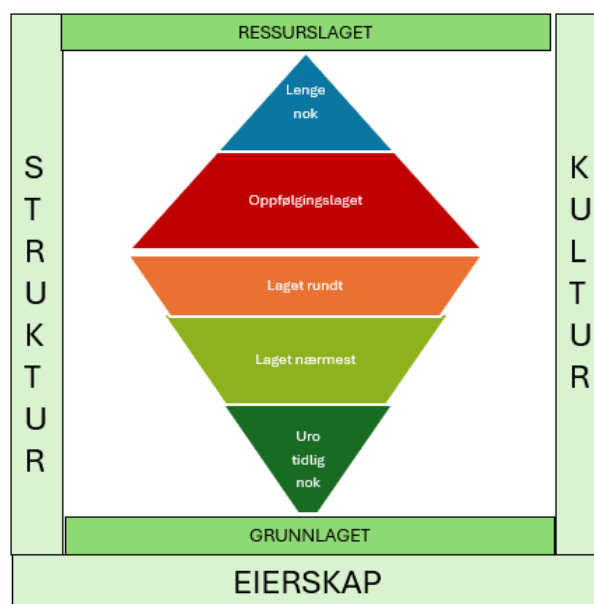
Det er for mange team med for mange personer, der samme sak blir tema flere steder uten at det tas noen beslutning.

Utdrag fra kartlegging

Dette er alvorlige påstander som kan føre til at barn/unge ikke får den koordinerte hjelpen de trenger tidlig nok. Dersom kommunen har flere tverrfaglige team anbefales det å ha en kritisk gjennomgang av de ulike teamene:

- ✓ Er det til 'Barnets beste', foreldrenes og tjenesteytneres beste å ha flere tverrfaglige team i kommunen?
- ✓ Hvor mange fagpersoner fra kommunen og fra interkommunale tjenester/BUP deltar i flere av disse tverrfaglige teamene?
- ✓ Hvordan ivaretas barn/unge og foreldrenes medvirkning?
- ✓ Har lederne for teamene delegert myndighet til å lede mellom lovverkene og fatte beslutninger?
- ✓ Medvirker koordinerende enhet i de ulike teamene?
- ✓ Hvordan sikres oppfølgingen i overgangen mellom de ulike teamene?

Vedlagt forslag til 'Samhandling fra uro til koordinert oppfølging', et regionalt rammeverk med rom for kommunale tilpasninger, bygger videre på rammeverket 'Samhandling om forebygging'. Modellen, sammen med handlingsveileder, viser steg for steg hvilke sjekkpunkt det er viktig å være bevisst på fra 'opplevelsen av Uro' og 'den første samtalen' til 'å sikre gode beslutninger' og 'evaluering av livsmestring'.

Modellen viser færrest mulige 'overganger', at 'lagene' må ledes av myndiggjorte ledere og er dynamisk satt sammen av aktuelle fagpersoner fra 'ressurslaget' etter behov.

Modellen vil kunne benyttes for alle med behov koordinert oppfølging i alle livsfaser.

Vedlegg 7. Oppvekstløftmodellen – 'Samhandling fra uro til koordinert oppfølging'

Anbefalingen er basert på:

<https://www.helsedirektoratet.no/om-oss/forsoksordninger-og-prosjekter/pilot-for-strukturert-tverrfaglig-oppfolgingsteam>

Hovedaktiviteter i pilotperioden handler om etablering av strukturer og systemer for identifisering av brukere med behov for oppfølging, etablering av oppfølgingsteam som en arbeidsform i alle tjenester, samt tydeliggjøring av koordinatorrollen og mer bevisst brukermedvirkning.

<https://kinn.kommune.no/vare-tenester/helse-og-velferd/koordinerande-eining/>

4.7 Regional retningslinje for samhandling og samordning

'Det er for tilfeldig når og om det opprettes koordinator, og hvem som tar initiativet til dette'

Utdrag fra kartlegging

Dette er også en alvorlig påstand og kan i ytterste konsekvens føre til at barn/ungdom ikke får den hjelpen de har krav på, og dermed komme i statistikken over frafall i videregående opplæring, utenforskap og selvmord.

Bakgrunn for å utarbeide en regional retningslinje er for å sikre at barn og unges rett til koordinert oppfølging ivaretas etter intensjonen. Retningslinjene er også nødvendig kunnskap for alle med ansvar for samhandling med barn/unge/mor og far/foresatte og laget rundt.

Det anbefales at det gjennomføres internkontroll i hver kommune, og at dette inkludere ungdom i videregående opplæring, oppfølgingstjenesten og NAV.

Forslag til sjekkpunkt for interkontroll:

- ✓ Kommunedirektør har delegert myndighet til leder av koordinerende enhet (KE) for å tildele koordinatorene til innbyggere med behov for koordinert oppfølging i alle livsfaser, uavhengig av varighet og lovhjemmel.
- ✓ Kommunedirektør har delegert ansvar til leder av tverrfaglige team (eks Innsatsteam/spe- og småbarnsteam, barnehagehelseteam/skolehelseteam) for å kunne lede 'mellom lovverkene' og ta begrunnede beslutninger om framdrift i oppfølgingen.
- ✓ Leder i KE deltar i tverrfaglig team, inkludert BVT/elevtjenesten ved Valdres vgs/OT/ NAV så snart det vurderes om barnet /ungdommen har behov for støtte fra to eller flere tjenester, og dermed rett til å få tjenestene koordinert, uavhengig av varighet og lovhjemmel.
- ✓ Kommunedirektør har delegert ansvar til tjenesteledere om å avgi koordinatorene, og tilrettelegge for at de får utført oppgaven sin som del av ordinært arbeid. Private barnehager, Valdres Montessori skule og Valdres vgs er orientert om at de kan bli spurt om å avgi koordinator.
- ✓ KE skriver beslutningsvedtak, uavhengig av varighet og lovhjemmel, og dokumenterer dette etter gjeldene rutiner.

- ✓ KE har totaloversikt over hvor mange barn/unge i alderen 0 – 24 år som har beslutningsvedtak om koordinert oppfølging, hvilke tjenester som har avgitt koordinator og hva dette utgjør i ressurser.
- ✓ Informasjon om KE og koordinator/barnekoordinator er lett tilgjengelig for både tjenesteytere og tjenestebrukere på kommunens hjemmeside.

Anbefalt forslag til 'Regional retningslinje for samhandling og samordning' er utarbeidet av regional arbeidsgruppe, og etter inspirasjon fra Kinn kommune:

[retningslinjer-for-kinn-kommune-om-samarbeid-og-koordinering-revidert-08082022-5.pdf](https://www.kinn.kommune.no/regionale-retningslinjer-for-samordning-og-samhandling)

Vedlegg 8. Regionale retningslinjer for samordning og samhandling

4.8 Håndbok for ledelse/koordinering av tverrfaglig samhandling

Koordinator er teamleder og må sikres tydelig mandat og lederforankring. Det er naturlig at koordinator er teamleder for oppfølgingsteamet. God lederstøtte til koordinator og et tydelig og lederforankret mandat i rollen er avgjørende for å sikre nødvendig legitimitet i å lede arbeidsprosesser som i mange tilfeller inkluderer flere enheter og sektorer. Koordinator må eksempelvis kunne innkalle til møter og ta nødvendige kontakter når pasient og brukers behov tilsier det, uten å måtte henvende seg tjenestevei. Samtidig er det viktig at ledere er lett tilgjengelige for koordinator ved behov for avklaringer, råd og veiledning. Ledere på alle nivå bør fronte koordinatorrollen og være rollemodeller i å fokusere på hvor viktig koordinering og samhandling er for kvaliteten på pasient- og brukernivå.

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/oppfolging-av-personer-med-store-og-sammensatte-behov/strukturert-oppfolging-gjennom-tverrfaglige-team/om-koordinatorrollen-i-tverrfaglig-oppfolgings-team>

'Håndboka' er laget for å gi motivasjon, relasjonelt mot og tro på at oppdraget som koordinator/leder av tverrfaglig oppfølgingsteam vil være en spennende og meningsfylt oppgave. Dette blir ofte omtalt som en pålagt, krevende oppgave i tillegg til den 'egentlige jobben'. Bekymringen ligger ofte i usikkerheten over å ikke vite hva rollen handler om, hvordan en skal utføre den, hvordan en skal håndtere å ha en fagrolle i tillegg til lederrollen og hvordan en skal finne tid til både dette og resten av jobben. Håndboka vil gi anerkjennelse og støtte i arbeidet gjennom tilgang til 'noen oppskrifter', ideer og faglig input til hvordan oppdraget kan løses. Dette vil kunne gi et stødig grunnlag for å ta ansvaret med å lede og koordinere fram målretta tiltak til 'barnets beste'. Å få ansvar som koordinator er en tillitserklæring. Det er få jobber som kan måle seg opp mot å kunne få lov til å ha ansvar for å legge til rette at barn og unge skal få et så godt liv som mulig. Erfaringen og kunnskapen en får ved å ha denne oppgaven vil være svært nyttig også i andre møter med brukere, foresatte/ pårørende og samarbeidspartnere.

Intensjon med en regional 'håndbok' er å lage en guide for dette arbeidet inn i framtida. Ved å samle grunnlagsforståelse og praksisfortellinger vil det bli et oppslagsverk alle med ansvar for ledelse/koordinering av tverrfaglig samhandling kan ha nytte av å bruke.

Håndboken er under utarbeidelse av regional arbeidsgruppe i samarbeid med Bjørn O. Larssen -HINN

4.9 Samhandling kommunene – Valdres vidaregåande skule

Det er ikke føringer på hvem elevtjenesten skal ta kontakt med i kommunene, og det blir ofte personavhengig hvem som tar kontakt med hvem.

Fleire ungdommer med behov for koordinert oppfølging har ikke dette når begynner på vidaregåande.

Fra kartlegging

- ✓ Kommunalsjefer for oppvekst og kultur, regionalt rektornettverket inkl. rektor ved Valdres vgs, i samarbeid med oppfølgingstjenesterådgiver (OT) og ev. hans leder, drøfter og gjør konkrete avtaler om muligheter og rutiner for OT - rådgivers forebyggende rolle inn mot ungdomsskolene, ved for eksempel ved skolevegring. Dette bør også drøftes og konkretiseres for andre ansatte i elevtjenesten, eks ungdomskontaktene.
- ✓ Kommunalsjefer for helse og omsorg og kommunalsjefer for oppvekst og kultur, i samarbeid med rektor og leder for elevtjenesten, utarbeider samarbeidsavtaler mellom Valdres vgs og kommunene. Dette er viktig for at ledere av koordinerende enhet (KE) i kommunene og leder for elevtjenesten skal få større kjennskap til hverandres roller og ansvar. Samarbeidsavtalen vil kunne sikre at ungdom som har rett til koordinert oppfølging får dette tidlig nok og lenge nok, uavhengig av lovhjemmel og varighet. I flere tilfeller vil det være til 'ungdommens beste' at det er ansatte på Valdres vgs som kan være koordinator. Dette må i så fall tydeliggjøres i denne avtalen. Min forståelse er at OT – rådgiver ikke kan ha et overordnet koordinerende ansvar for en ungdom i målgruppa for OT, men skal ha en koordinerende rolle innenfor sitt ansvarsområde knyttet til enkeltungdom. Det vil i mange tilfeller være nødvendig at OT -rådgiver deltar i en tverrfaglig oppfølgingsgruppe. Rutinene for dette bør tydeliggjøres både overfor KE i kommunene og for OT/elevtjenesten.
- ✓ Videreføre samarbeidet mellom kommunalsjefer for oppvekst og kultur og rektor Valdres vgs. Vurdere om samarbeidet også skal gjelde kommunalsjefer for helse og omsorg, ettersom mange av utfordringene for ungdomsgruppa er knyttet til deres ansvarsområde.
- ✓ Videreutvikle samarbeidet mellom regionalt rektornettverk og rektor ved Valdres vgs., for å bl.a. kvalitetssikre rutiner for overgang ungdomsskole – vidaregåande.
- ✓ Videreføre samarbeid mellom regionalt rådgivernettsverk og repr. fra elevtjenesten inkl. PPT og OT. Samarbeidet bør også gjelde sos.ped.rådgivere i ungdomsskolene for å sikre kunnskaps – og erfaringsdeling for alle med tilnærmet likt ansvar.

4.10 Regionalt forebyggende team

BVT Valdres, BVT Vang og Vestre Slidre og PPT Valdres har over tid argumentert for å etablere et regionalt forebyggende team og mer like strukturer på det forebyggende arbeidet i kommunene. Det vil gi et helhetlig tilbud, uavhengig av kommunetilørighet, og en ressurseffektiv tjenesteyting.

Valdreskommunene er for små til å ha nok spesialisert kompetanse til å håndtere komplekse utfordringer knyttet til barn/unge og deres familier. Som eks. ufrivillig skolefravær/autisme, der det kan være få tilfeller pr. kommune. Det er ulik tilgang på kompetanse i kommunene (eks. familieveileder/kommunepsykolog). BVT leier i dag inn ressurser for å ha tilgang på nødvendig spisskompetanse.

PPT's rolle er, etter lovendringer, i sterkere grad rette mot å sette barnehager/skoler i stand til å løse utfordringene selv. PPT og BVT blir i for stor grad generalister.

Fra kartlegging

Teamet, med dedikerte ressurser fra som eksempel PPT, BVT, kommunepsykolog, familieveileder m.fl. vil bygge kompetanse ved å få erfaringer og økt kunnskap fra de sakene de jobber med i hele regionen. Det må legges til rette for at teamet kan øve, og få veiledning og oppfølging fra aktuelle kompetansesenter/Statped/UH-sektor. På denne måten bygger Valdres et team med spisskompetanse i det forebyggende arbeidet. Teamet kan bl.a. tilby veiledning, oppfølging og støtte til foreldre og ansatte i barnehager og skoler.

Det anbefales at kommunalsjefer for vertskommunesamarbeidet PPT Valdres, BVT Valdres, BVT Vang og Vestre Slidre, og for kommunepsykologene, i samarbeid med ledere for PPT, BV-tjenestene og kommunepsykologene drøfter muligheter og gevinster ved å omdisponere ressurser og etablere et regionalt tverrfaglig forebyggende team i tilknytning til PPT Valdres.

Anbefalingen er basert på ulike kommuners struktur og erfaringer med tverrfaglige ressursteam.

5 VEDLEGG

1. Et utdrag fra kartlegging av hemmere og fremmere
2. Oversikt over målgrupper, kommunale - og regionale samlinger
3. Deltakere i styringsgruppe og arbeidsgrupper m/oppdrag
4. Oversikt over interkommunale tjenester og regionale nettverk
5. Forebyggende plan – en mal for kommunal og regional samhandling til barn og unges beste
6. Oppvekstløftmodell – ‘Samhandling om forebygging’
7. Oppvekstløftmodell - ‘Samhandling fra uro til koordinert oppfølging’
8. Regionale retningslinjer for samordning og samhandling
9. Regional håndbok for koordinatører (under arbeid)

6 KILDER

Endringer i 14 lover skal bidra til bedre samarbeid om barn og unge som trenger hjelp, fra 01.08.22.
Kartlegging gjennom dialog 22/23 - 'Hemmere og fremmere' 22/23
Teori og praktiske øvelser i kommunale og regionale samlinger i partnerskap med HINN, 22/24
Innspill fra arbeidsgruppene 22/24

Nasjonale veiledere, Meld.-St., rapporter:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1>

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/samarbeid-om-tjenester-til-barn-unge-og-deres-familier>

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/psykisk-helsearbeid-barn-og-unge>

<https://www.faf.no/zoo-publikasjoner/faf-rapporter/trobbel-i-grenseflaten>

<https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/partnerskap-for-radikal-innovasjon/rapport-om-de-1000-forstedagene-i-et-individs-liv/>

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/kompetanseloftet-for-spesialpedagogikk-og-inkluderende-praksis/>

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/samarbeid-om-tjenester-til-barn-unge-og-deres-familier/samarbeid-pa-systemniva/2.2-ansvar-for-samarbeidsplikten-pa-systemniva>

<https://www.helsedirektoratet.no/om-oss/forsoksordninger-og-prosjekter/pilot-for-strukturert-tverrfaglig-oppfolgingsteam>

<https://kinn.kommune.no/vare-tjenester/helse-og-velferd/koordinerende-eining/>

<https://www.forebygging.no/Praksis/2022/erfaringer-fra-implementering-av-samhandlingsmodell-for-bedre-tverrfaglig-innsats-bti-modellen-i-agder>

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/ovelses-kompetanse-og-samhandling>

[Fra kunnskap til handling hos ansatte som arbeider med barn og unge - Helsedirektoratet](#)

<https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/sosiale-investeringer/utenfor-regnskapet/>

Nyere forskning

Kritisk realisme : Bhaskar, 2002, 2016, Annamo 2020, Annamo & Larssen, 2023

Litteratur

Nærvær og profesjonalitet i skolen - Bodil Alice Kroken og Bjørn O. Larssen, 2018

DIALOGEN - fra de små samtalene til de store møtene - EN VEILEDER. Gjøvik kommune

Du ser det ikke før du tror det - Inga Marte Thorkildsen, 2015

Barnevern for barnehagefolk - Kristin Holte Haug, 2022

